

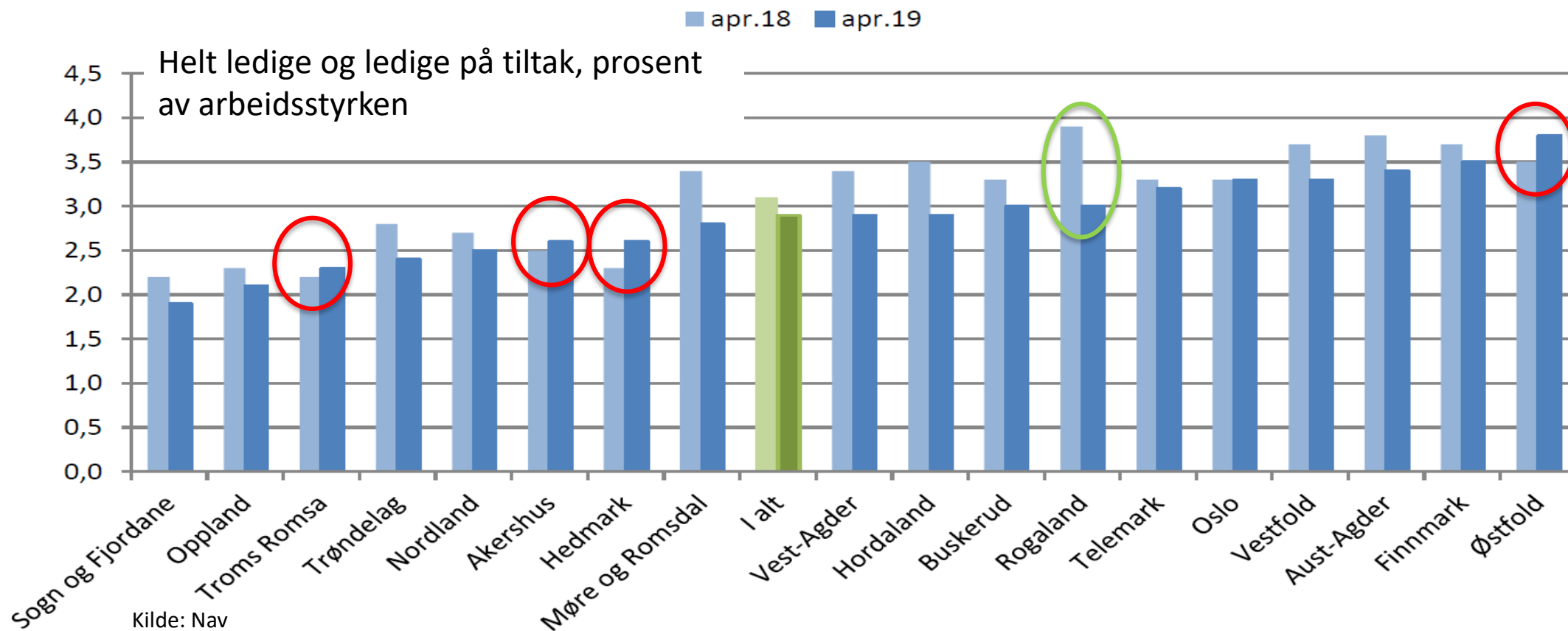


Litt om norsk økonomi og aktuelle kommuneøkonomiske saker

Sigmund Engdal

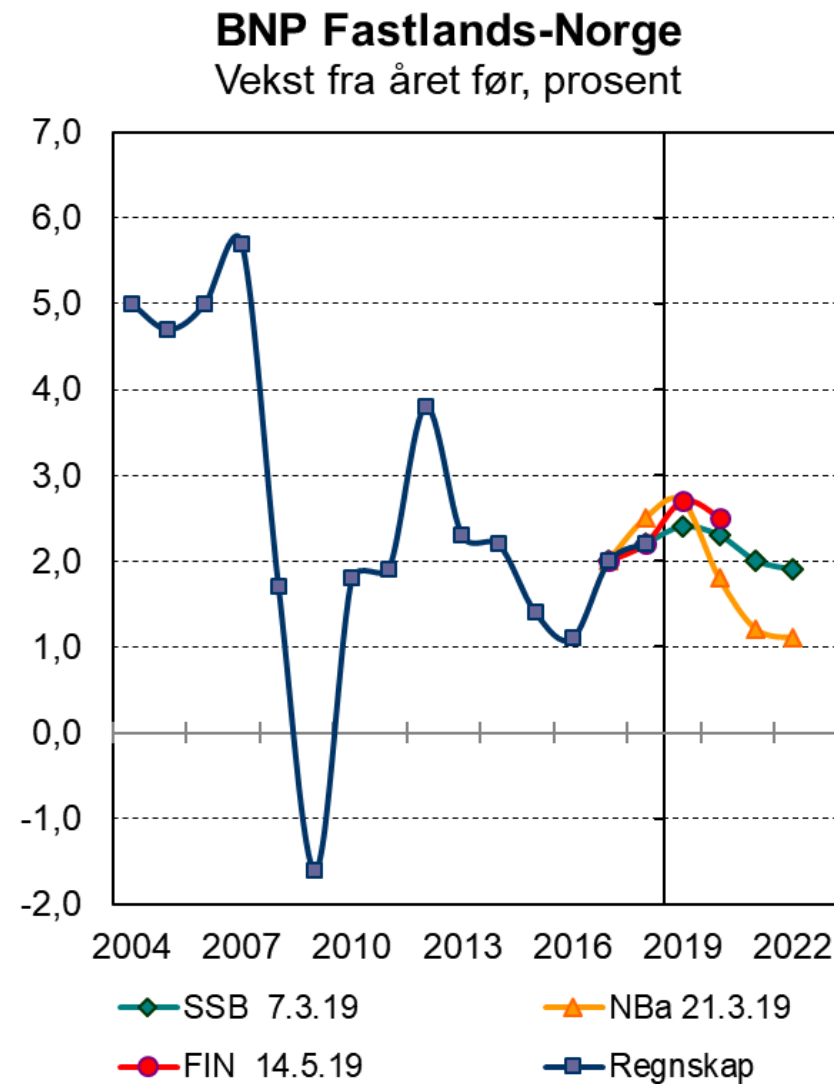
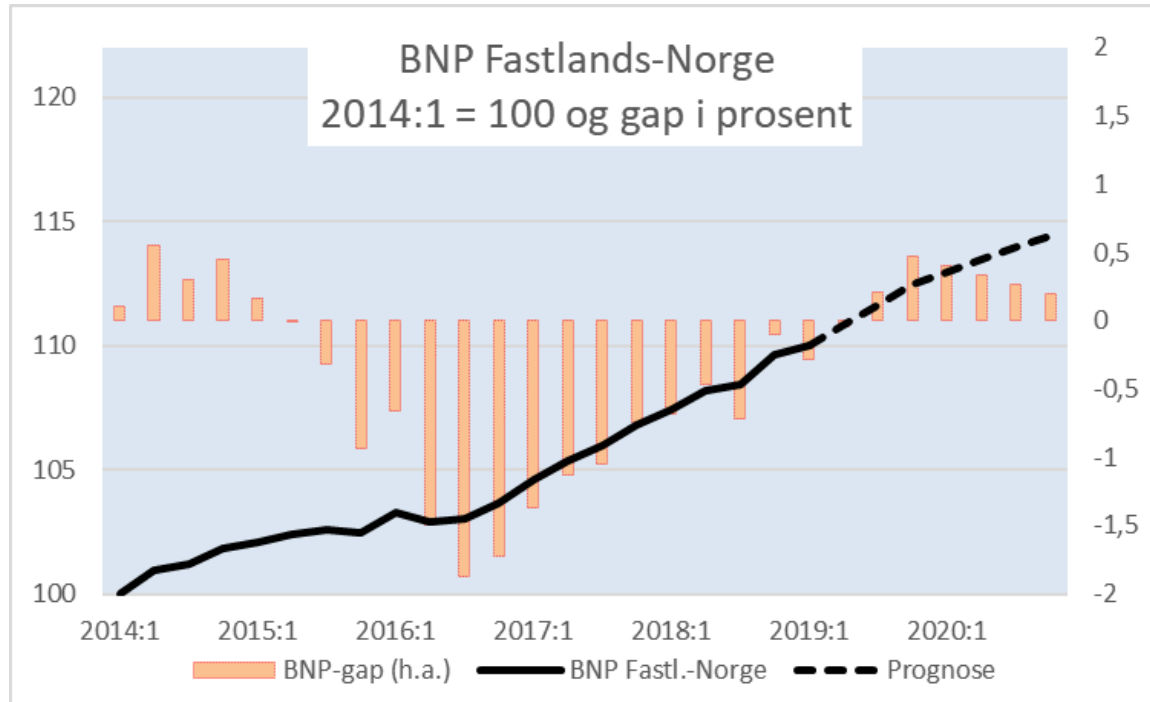
Moderat konjunkturoppgang – ikke alle fylker følger hovedmønsteret

- Arbeidsledigheten i april ned 0,3 prosentpoeng på 12 måneder
- Ledigheten i «oljefylkene» normalisert
 - Økt ledighet i 4 fylker – uendret i Oslo



Hvor lenge fortsetter oppgangen?

- SSB: Mer eller mindre ut 2022
- Norges Bank ut 2020
- FIN i hvert fall ut 2020
- Gjennomsnittsprognosen 2,6 prosent virker for optimistisk, men realistisk med >2,0 (dvs. fortsatt oppgang i 2019)



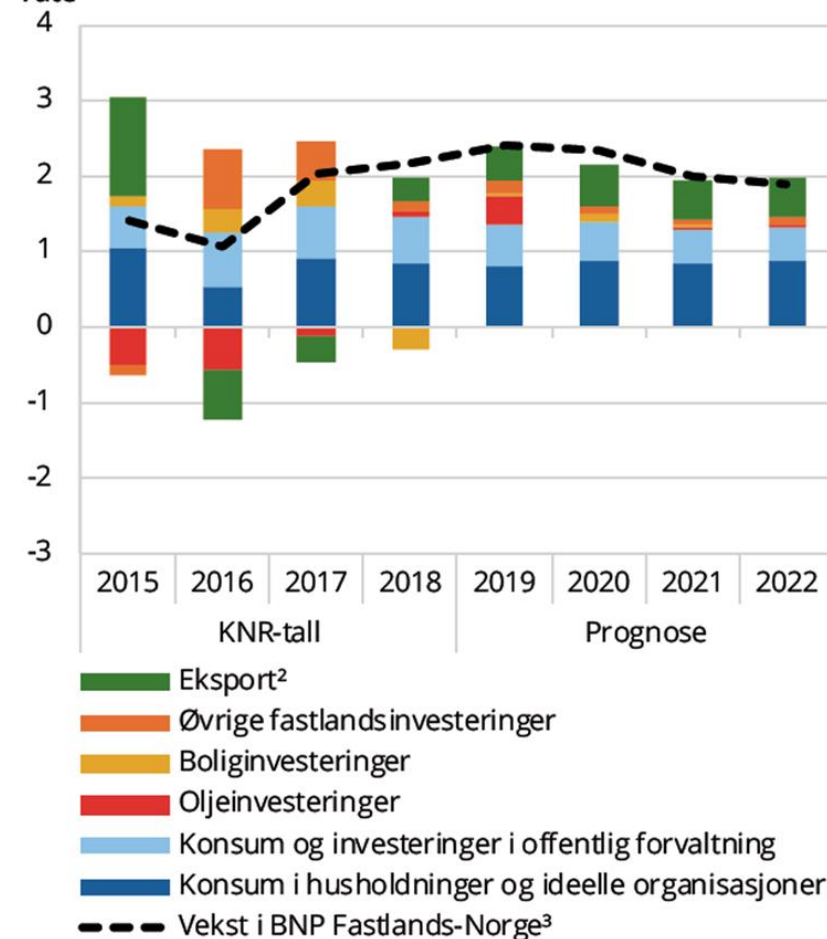
Kilde: Finansdepartementet, Norges Bank (virkedagskorrigert), Statistisk sentralbyrå

Ikke opplagt med videre oppgang

Hva skal drive veksten i 2020?

- Neppe høy vekst i **utlandet**
- Fortsatt vekstimpuls fra **oljeinvesteringene?**
- Ikke finanspolitikken
- Fare for **sterkere krone**
- **Husholdningens etterspørsel**
 - Få positive tegn til nå – kan komme
 - Høyere reallønn
- **Fastlandsbedriftenes investeringer**
 - -2,6 prosent i 1. kvartal 2019....
 - Men den forventede oppgangen kan komme senere.....

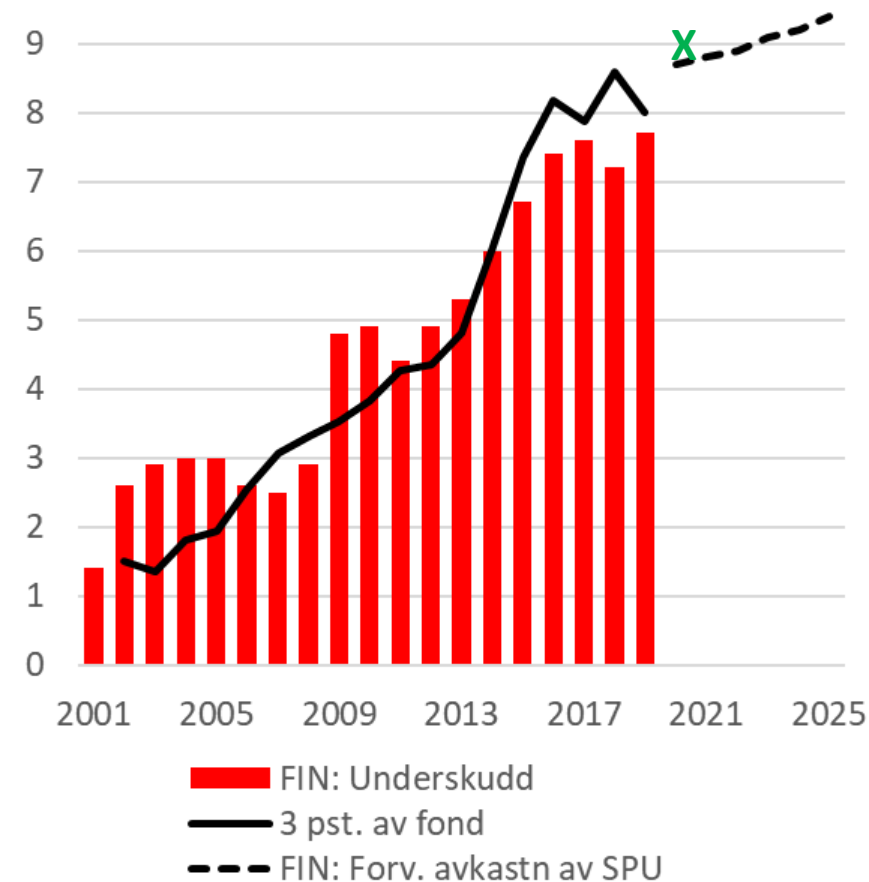
Figur 2.1. Vekst i BNP Fastlands-Norge og importkorrigerede bidrag fra etterspørselskomponenter.¹ Prosentpoeng, årlig rate



Normalisering av konjunktorene: Burde bety konjunkturnøytral finanspolitikk

- Kraftig impuls i 2019 - etter innstramming i fjor
- «Underforbruket» i 2018 på 42 mrd. kr.
 - 9 mrd. kroner i 2019
 - Men verdien av fondet har tatt seg kraftig opp etter nyttår
 - X er 3-pst.banen 3. mai
- **Beskjedent rom for videre ekspansjon,** men større enn f.eks. perspektivmeldingen
- 3-prosent-banen vil endres mye.....opp og ned.....trenger solid buffer

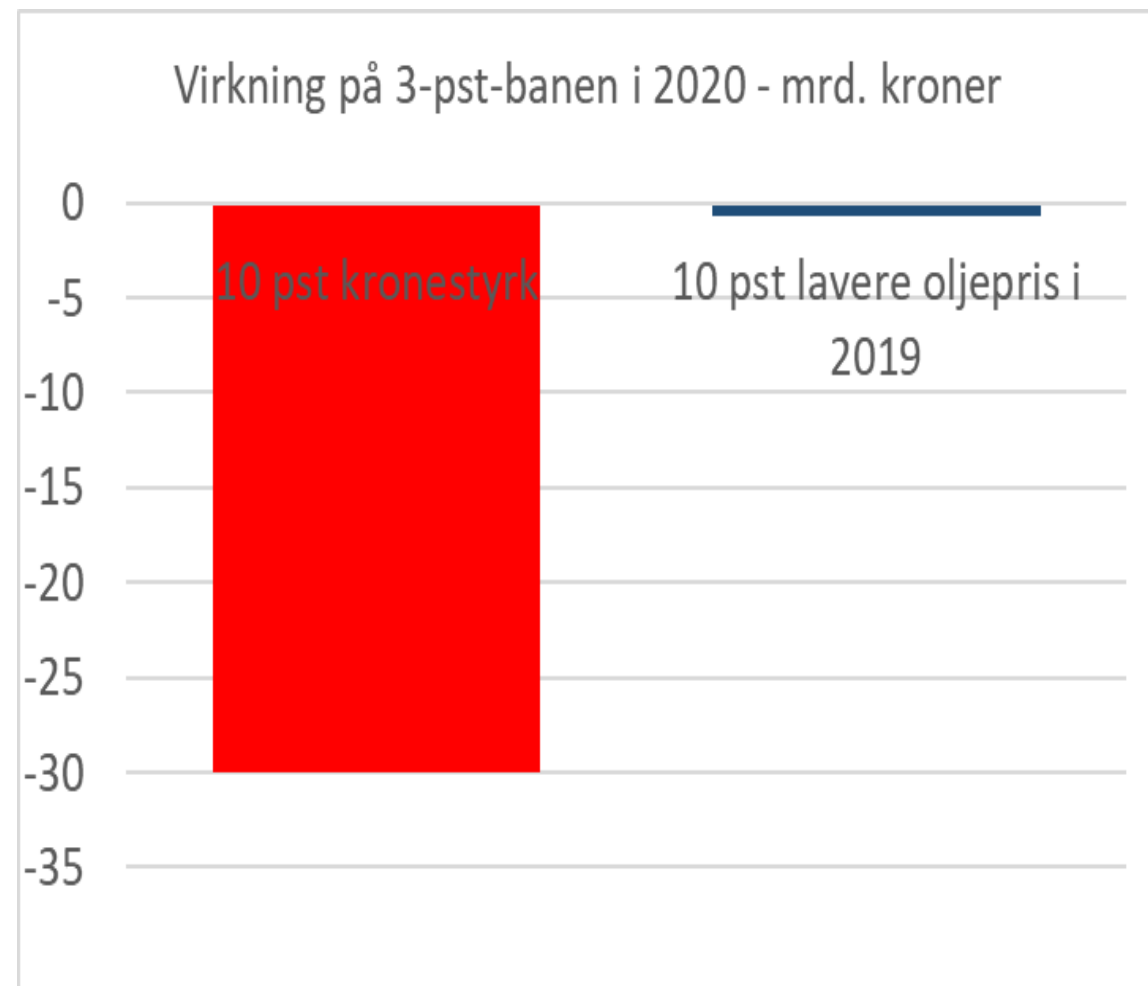
Strukt.oljekorr.budsj.underskudd og 3-pst.banen
Pst. av trend BNP Fastlands-Norge



Kilde: Finansdepartementet og KS

3-prosentbanen usikker: Sikkerhetsmargin!

- Oljeprisen lite viktig på KORT sikt for handlingsrommet i finanspolitikken – men det er valutakursen
 - Oljefondet er blitt stort og oljeinntektene små i forhold til fondet
- Oljeprisen ned 10 pst. i hele 2019
 - Gir 0,75 mrd. kr reduksjon i 3-pst.banen
- 10 prosent sterkere krone: -30 mrd. kr
 - Verdifall på aktiva (aksjer etc.) i utenlandsk valuta har tilsvarende «umiddelbar» effekt

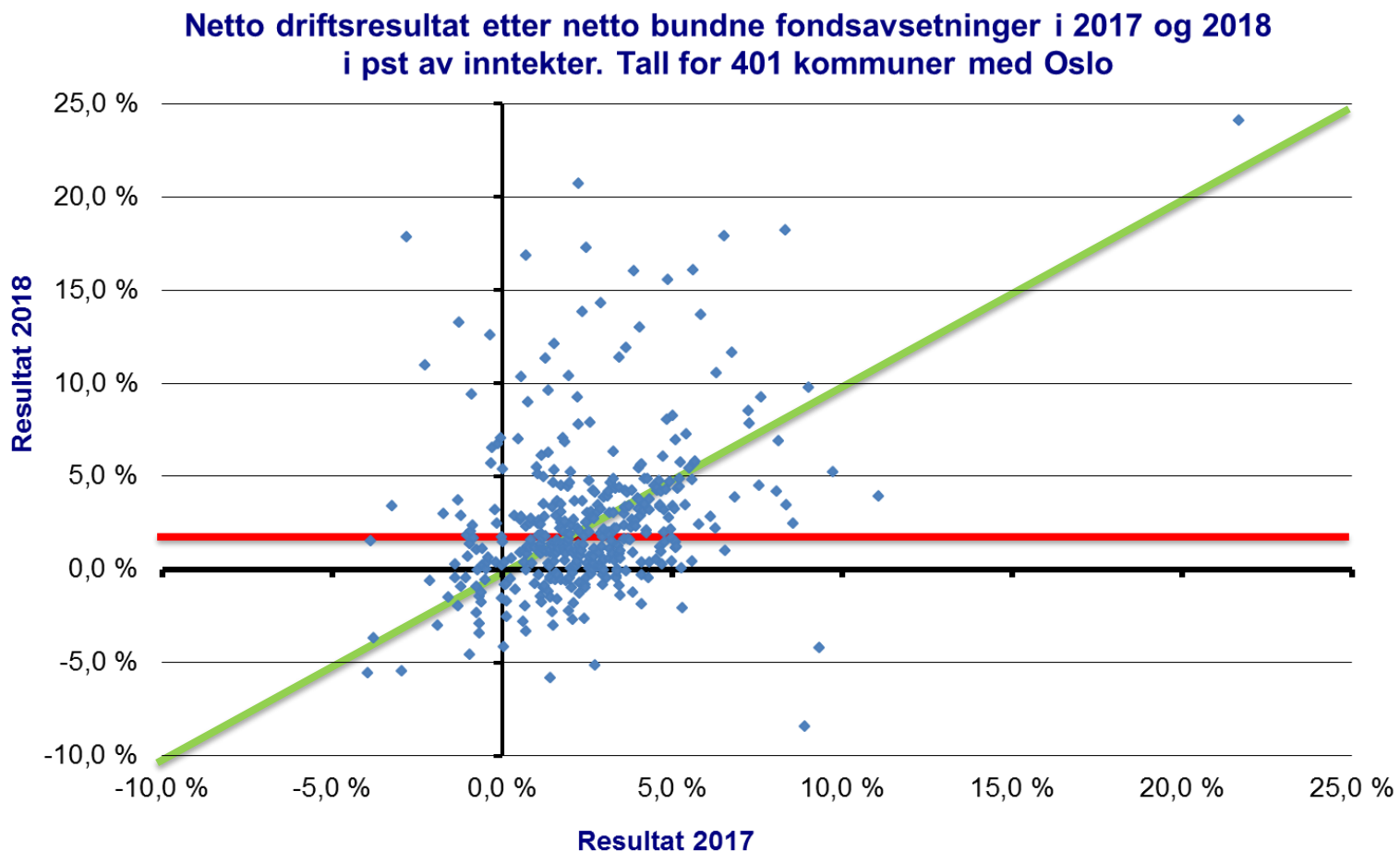




Kommuneøkonomien og aktuelle saker

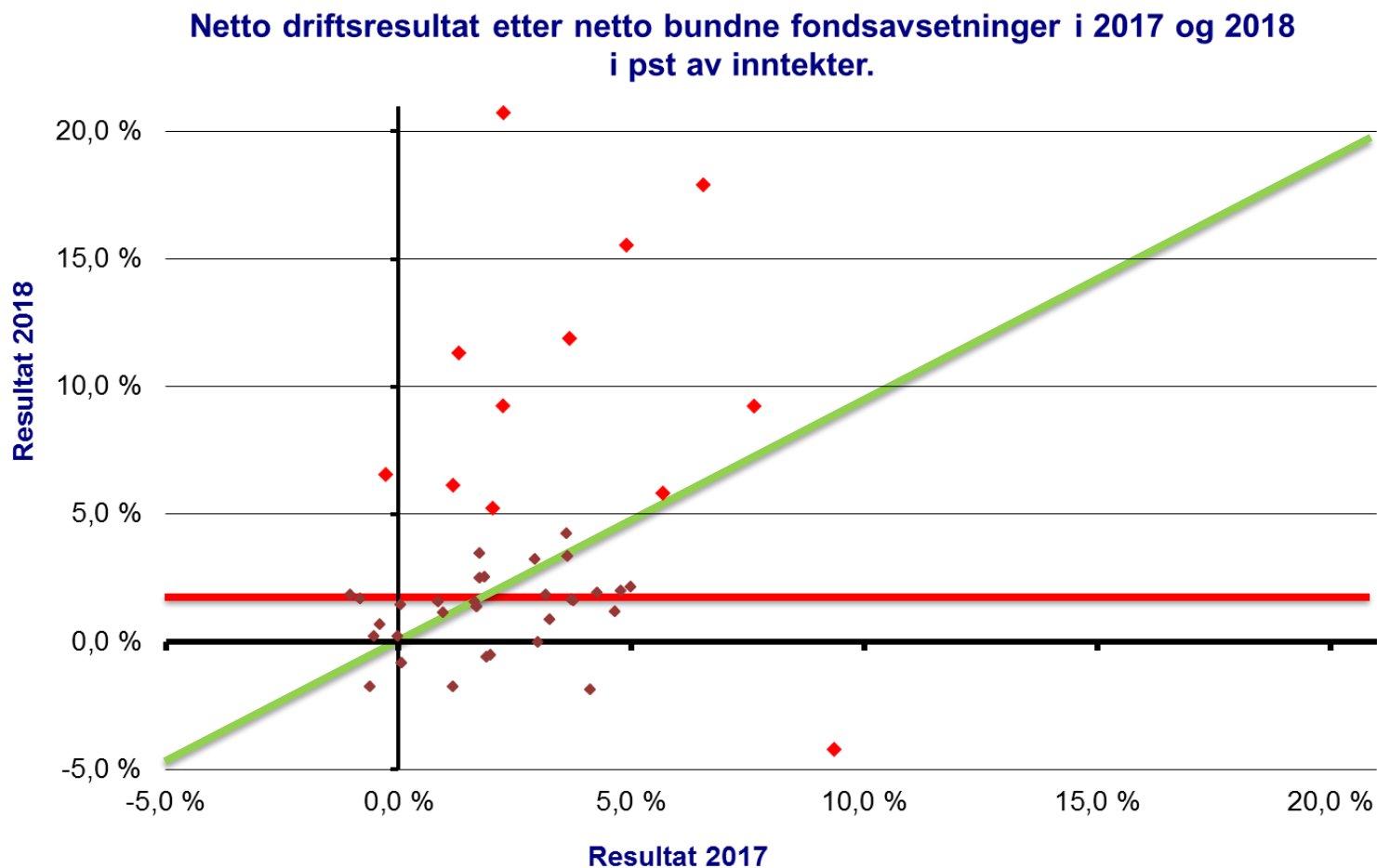


Svakere resultater i mange kommuner



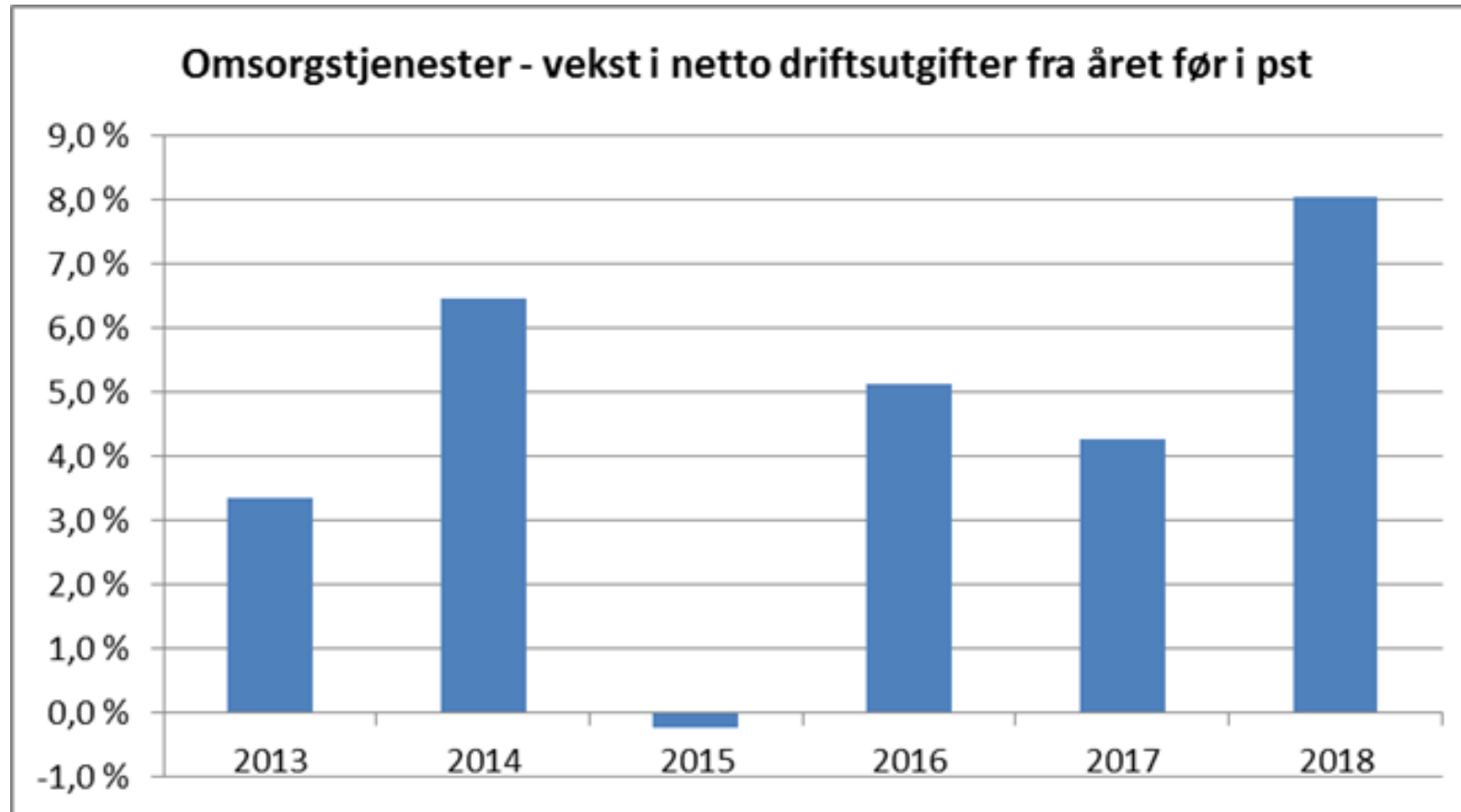
- Merskattevekst og inntekter fra havbruksfondet trekker opp driftsresultatet i 2018.
- Netto driftsresultatet 2018 – fortsatt over TBU sitt anbefalte nivå på 1,75 pst
- Kommuner 2,3 pst av driftsinnt.
- De minste kommunene og Oslo har det beste resultatet i 2018
- 237 kommuner (59 pst) har svakere netto resultat i 2018 enn i 2017
- 86 kommuner hadde negativt resultat i 2018 (53 kommuner i 2017)

Trøndelagskommunene har både resultater og resultatutvikling på nivå med landet

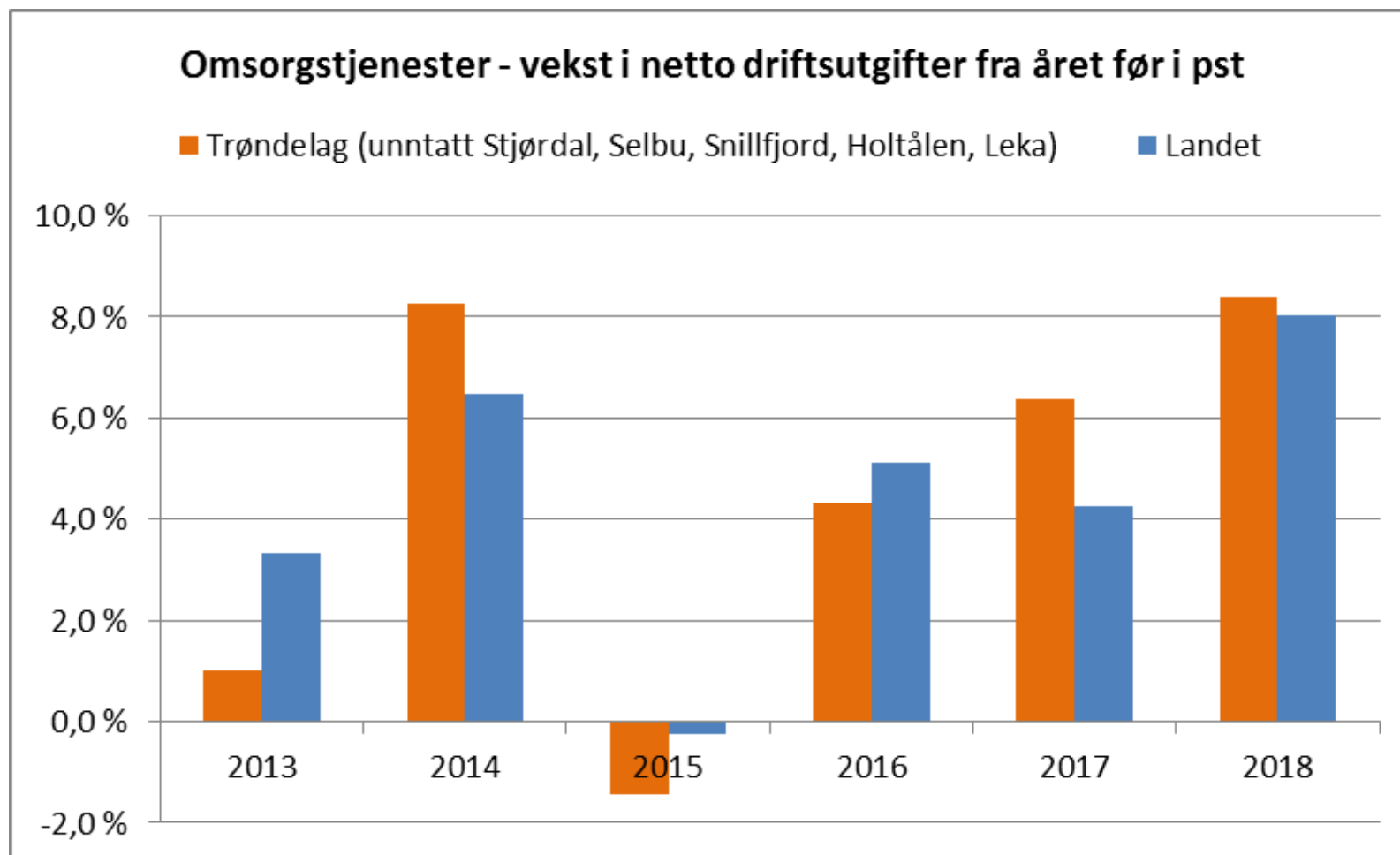


- 22 av 44 kommuner har et netto driftsresultat som er over landsgjennomsnittet.
- 20 kommuner (46 pst) har svakere netto resultat i 2018 enn i 2017

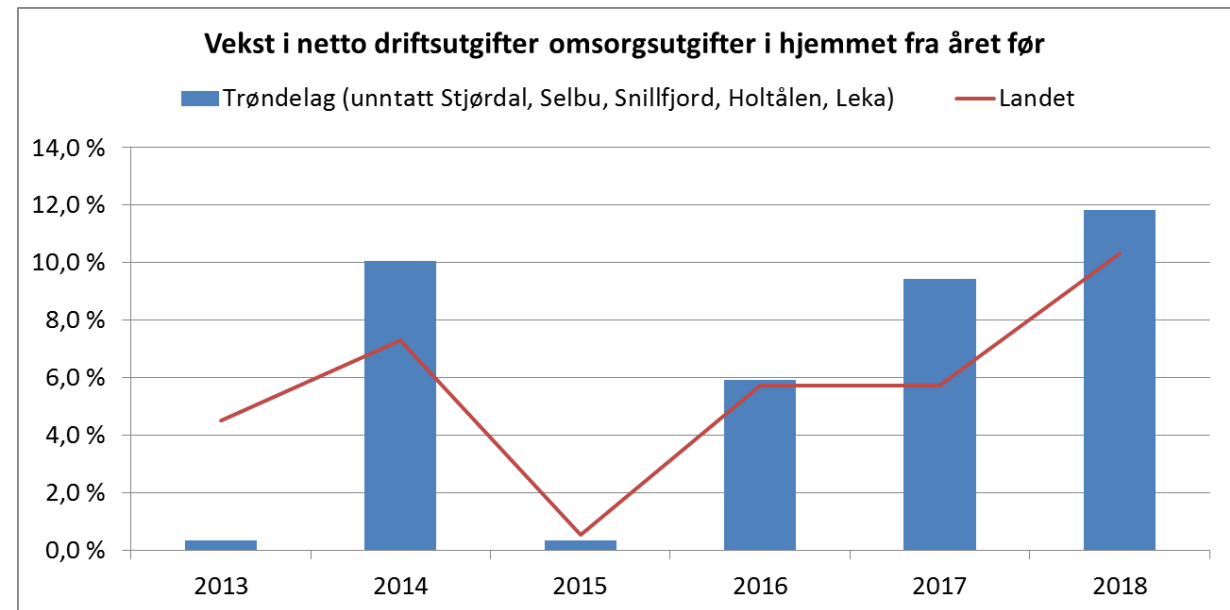
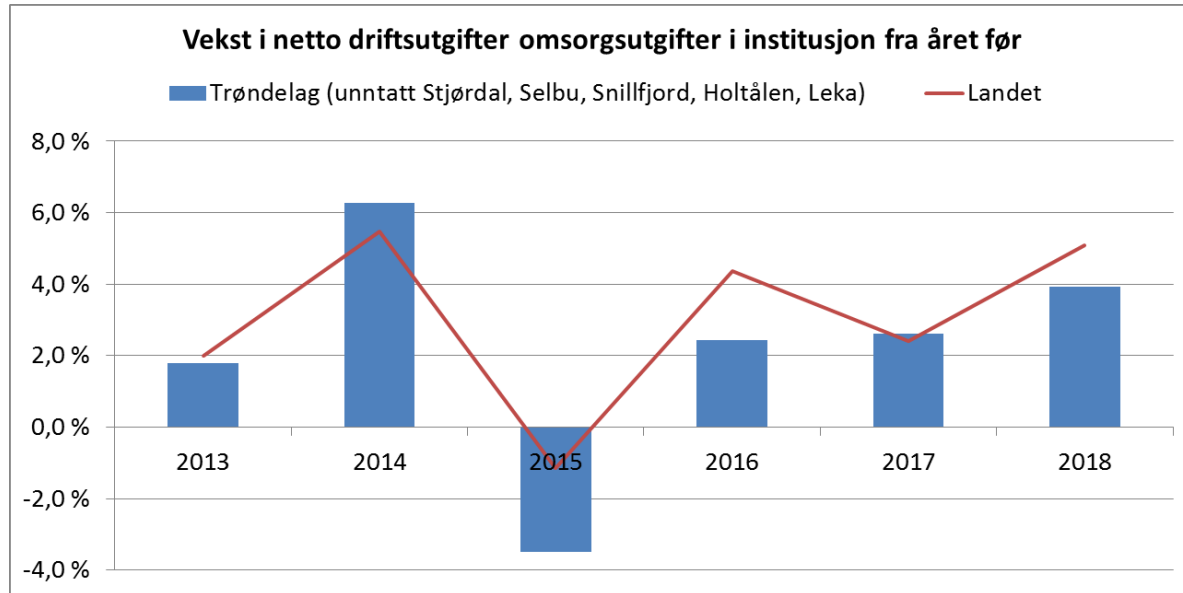
Netto utgiftene til helse- og omsorgstjenester økte med rundt 8,0 prosent fra 2017 til 2018.
Klart sterkere enn året før.



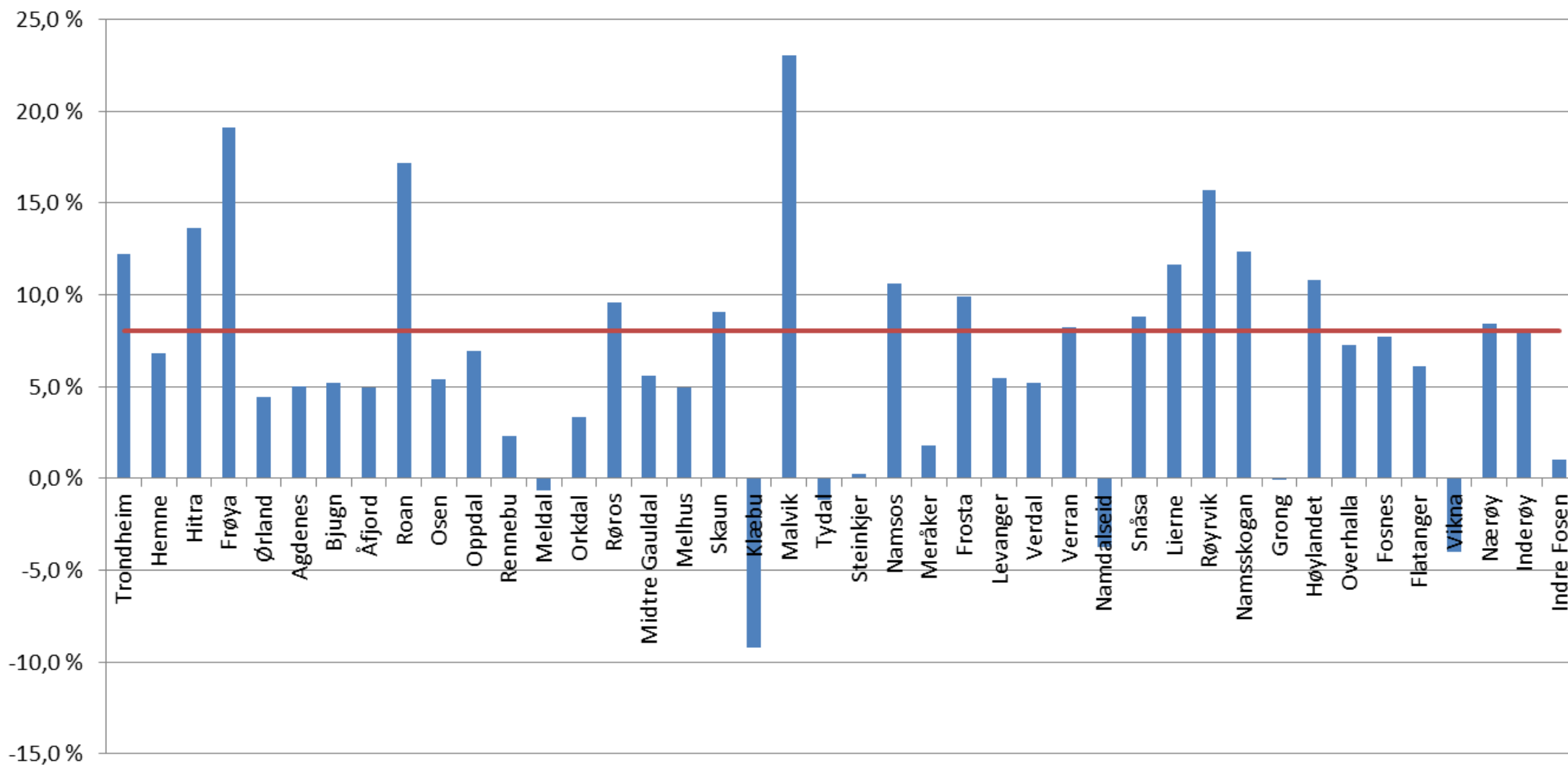
Veksten i omsorgsutgiftene i kommunene i Trøndelag var på nivå med landet



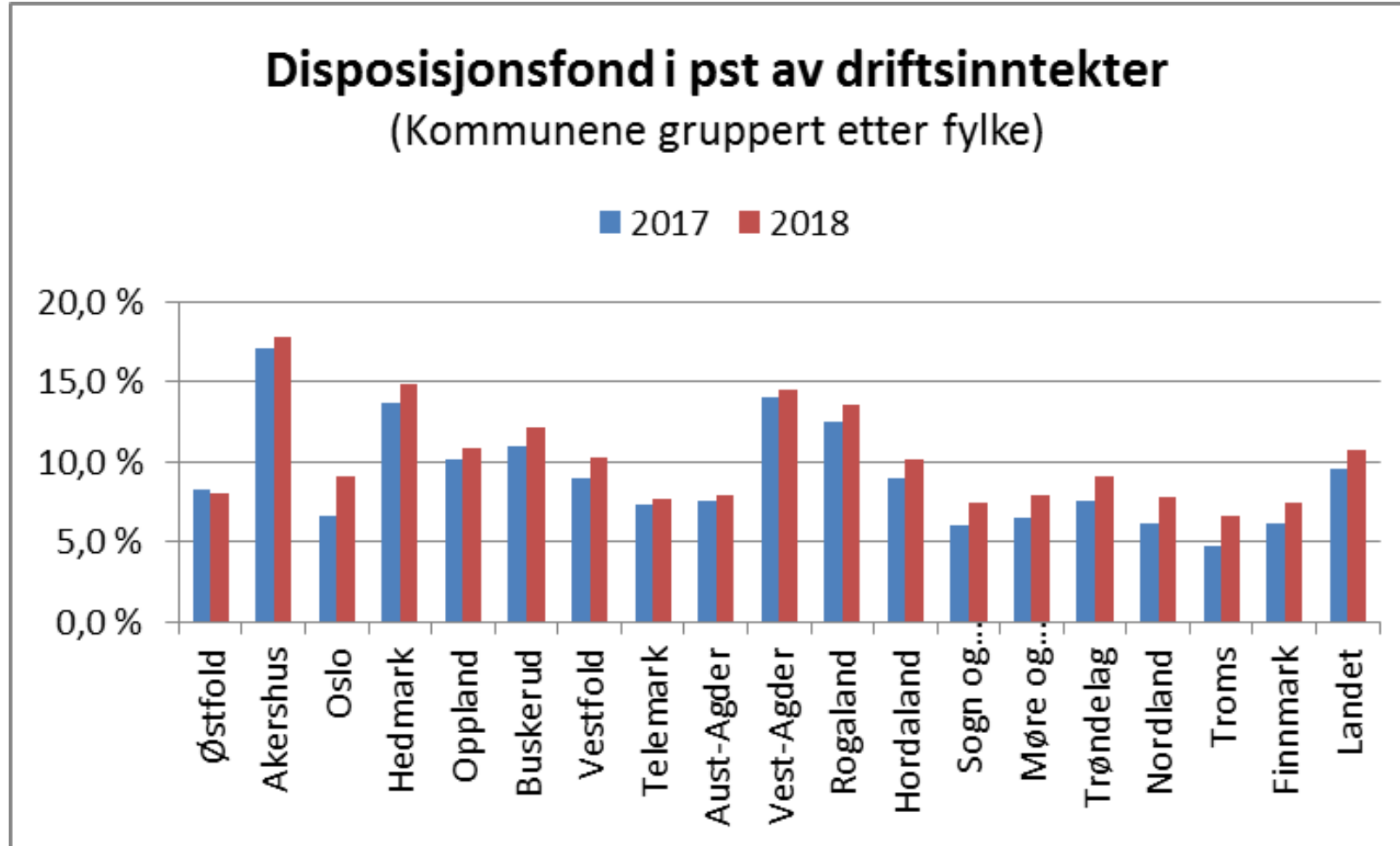
Noe lavere vekst i omsorgsutgiftene i institusjon enn landet i 2018, mens omsorgstjenester i hjemmet økte noe sterkere enn landet



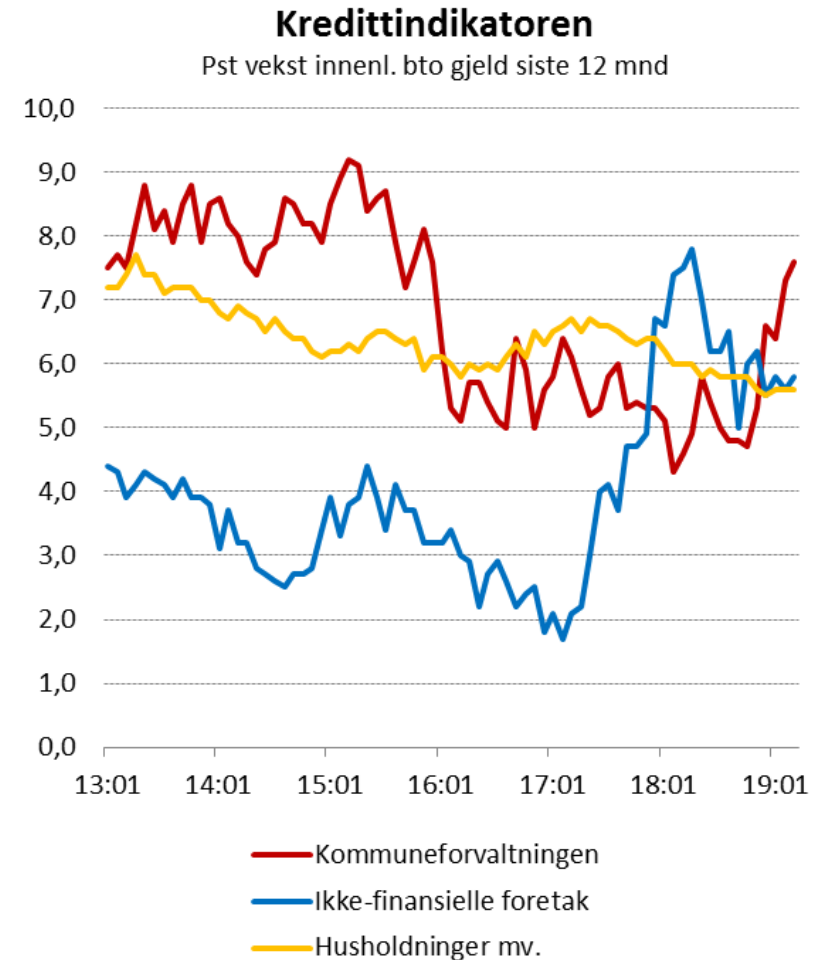
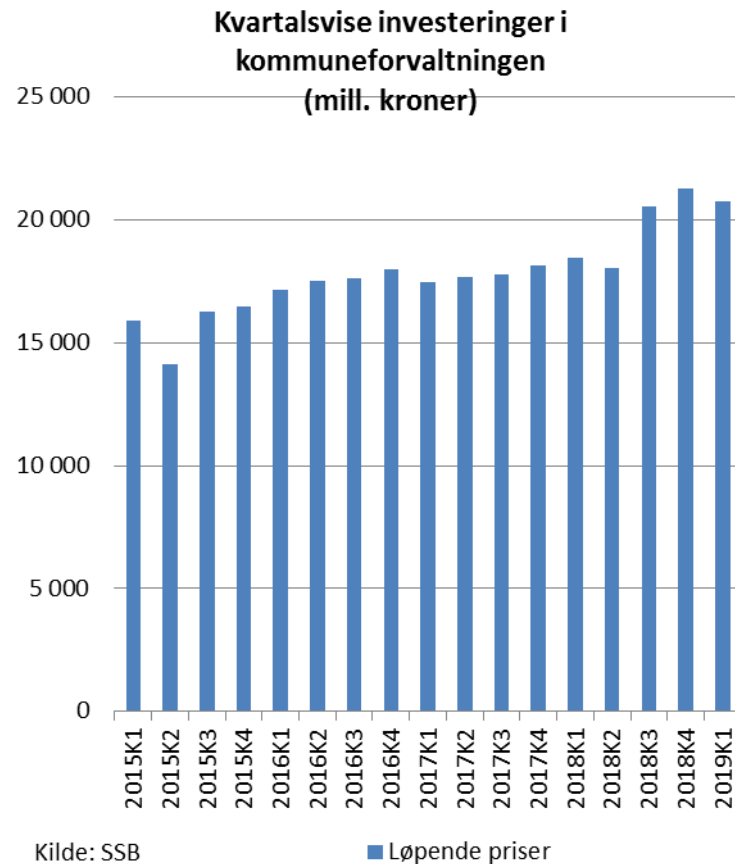
Vekst i netto utgifter omsorgstjenester 2017-2018



Kommunene styrket sin økonomiske «buffer» med om lag 7 mrd i 2018



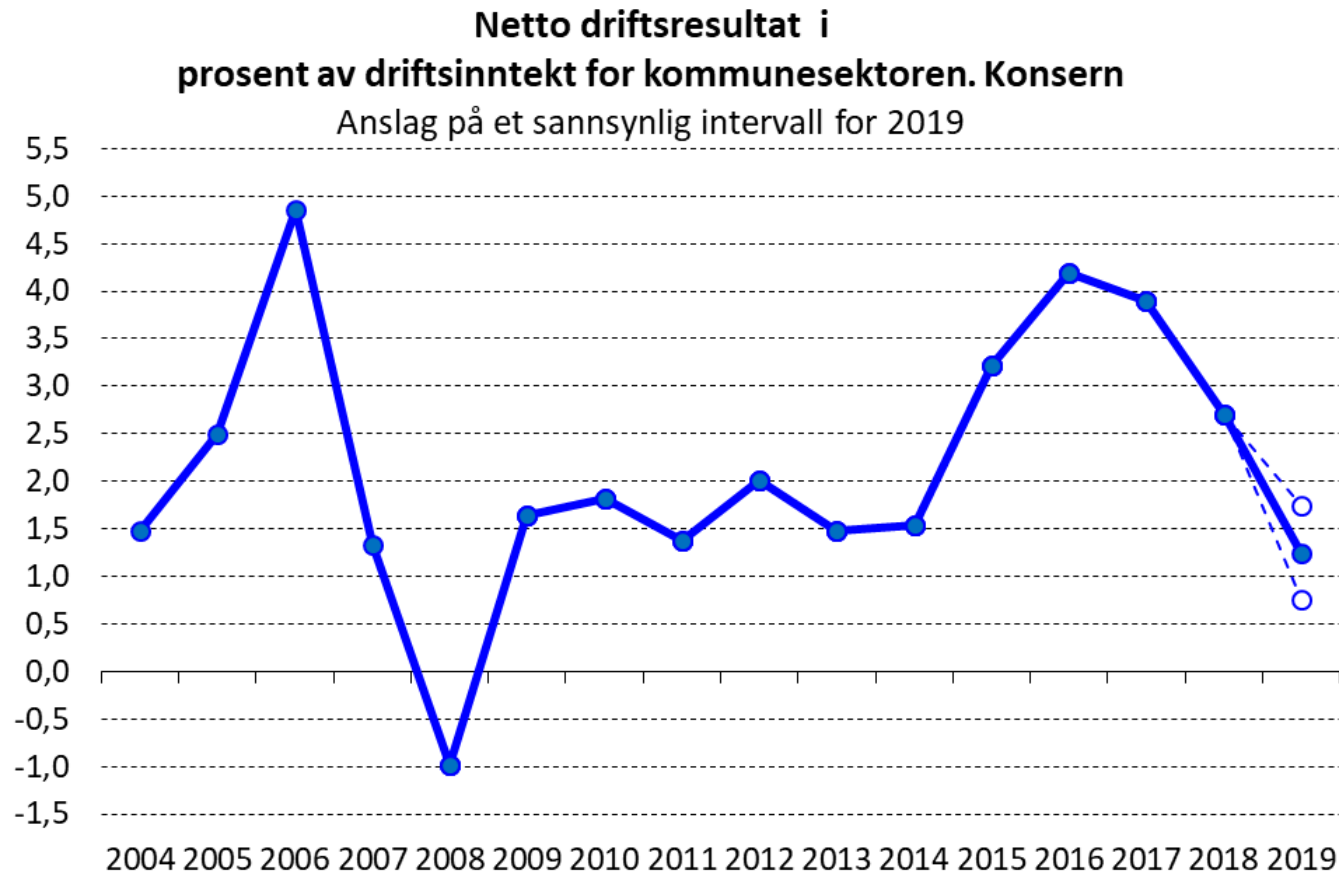
Investeringsaktivitet i kommunesektoren kom opp på et nytt og høyere nivå i 3. kvartal 2019. Nå ser det ut til at gjeldsveksten følger etter.



Kommuneprop. 2020 – hva skal det være plass til innenfor veksten i de frie inntektene for kommunene?

| | Mrd kr |
|----------------------------------------------------------|------------------|
| Frie inntekter kommuner | 1,0- 2,0 |
| | |
| | |
| Demografi videreført tjenestenivå fra 2019 | 1,3 |
| | |
| | |
| | |
| Pensjonskostnader utover lønnsvekst | -0,4 |
| | |
| Sum utgifter | 0,9 |
| Mulig handlingsrom | 0,1 – 1,1 |
| | |
| Økt etterspørsel/behov - innenfor pleie og omsorg | ? |

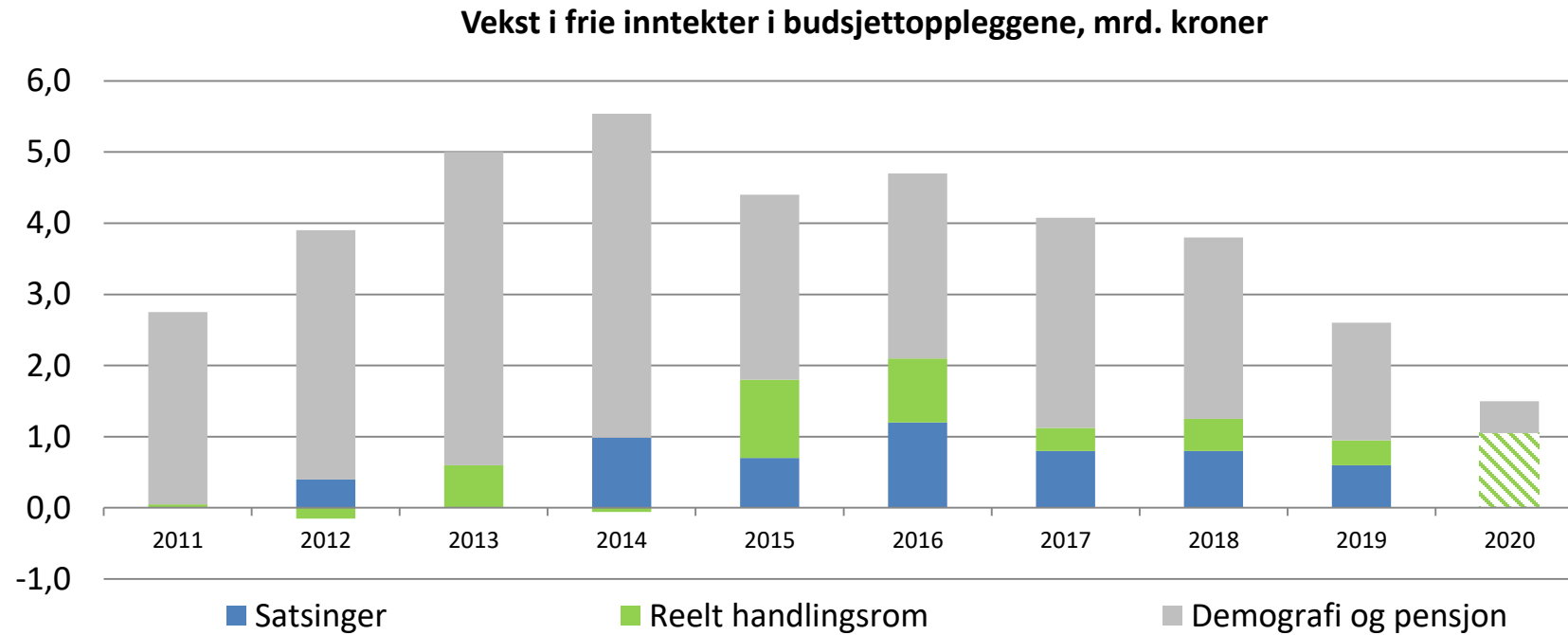
Gode resultater i 2018 - forventer lavere resultatet i 2019



Nedgang i frie inntekter i 2019 og bortfall av inntekter fra Havbruksfondet tilsier svakere resultater i 2019 enn i 2018

Kilde: Kostra, TBU og KS

Budsjettopplegget for 2020 – hva er handlingsrommet?



Kilde: Årlige statsbudsjett

Kommunesektoren effektiviserer

- Budsjettundersøkelsene til KS viser at kommunene årlig setter i gang betydelige effektiviserings- og sparetiltak
- Statlige detaljerte normer/krav blant annet bemanningsnormer begrenser samtidig potensielle effektiviseringstiltak
- Insentiver virker:
 - Kommunesektoren må fortsatt få beholde gevinstene av effektiviseringstiltak

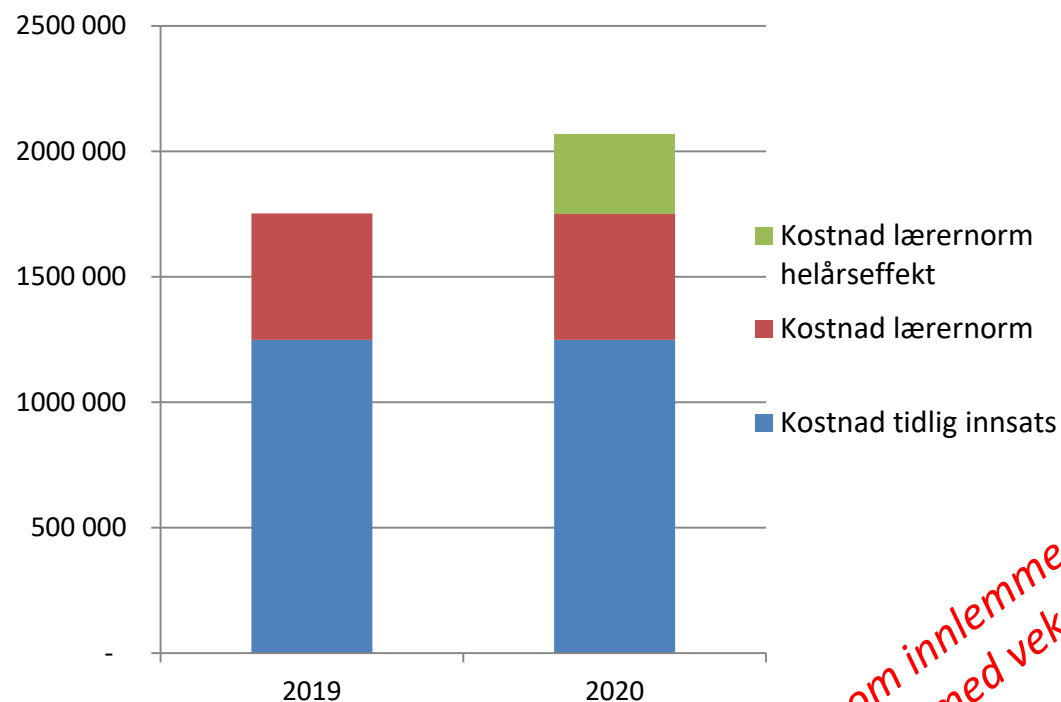


Premissene for kompensasjonsordning verk og bruk – Innst. 4L (2017-18)

- VEDTAK:
 - «Stortinget ber regjeringen sørge for at det gis **tilnærmet full kompensasjon** til kommuner som får redusert eksisterende inntekter som følge av endringene oppad begrenset til 500 mill. kroner. Kompensasjonen gjelder ikke nyetablering etter 1. januar 2017 og bortfaller hvis virksomhetene nedlegges.»
- MERKNAD:
 - «Flertallet understreker at det er fastsatt en årlig kompensasjon oppad begrenset til 500 mill. kroner per år når ordningen er fullt innfasert, som **om lag vil kompensere tapene for kommunene** og fortsette også etter 2025»
 - Innst. 4L (2017-18)

Lærernorm og tidlig innsats - Fra øremerket tilskudd til rammefinansiering

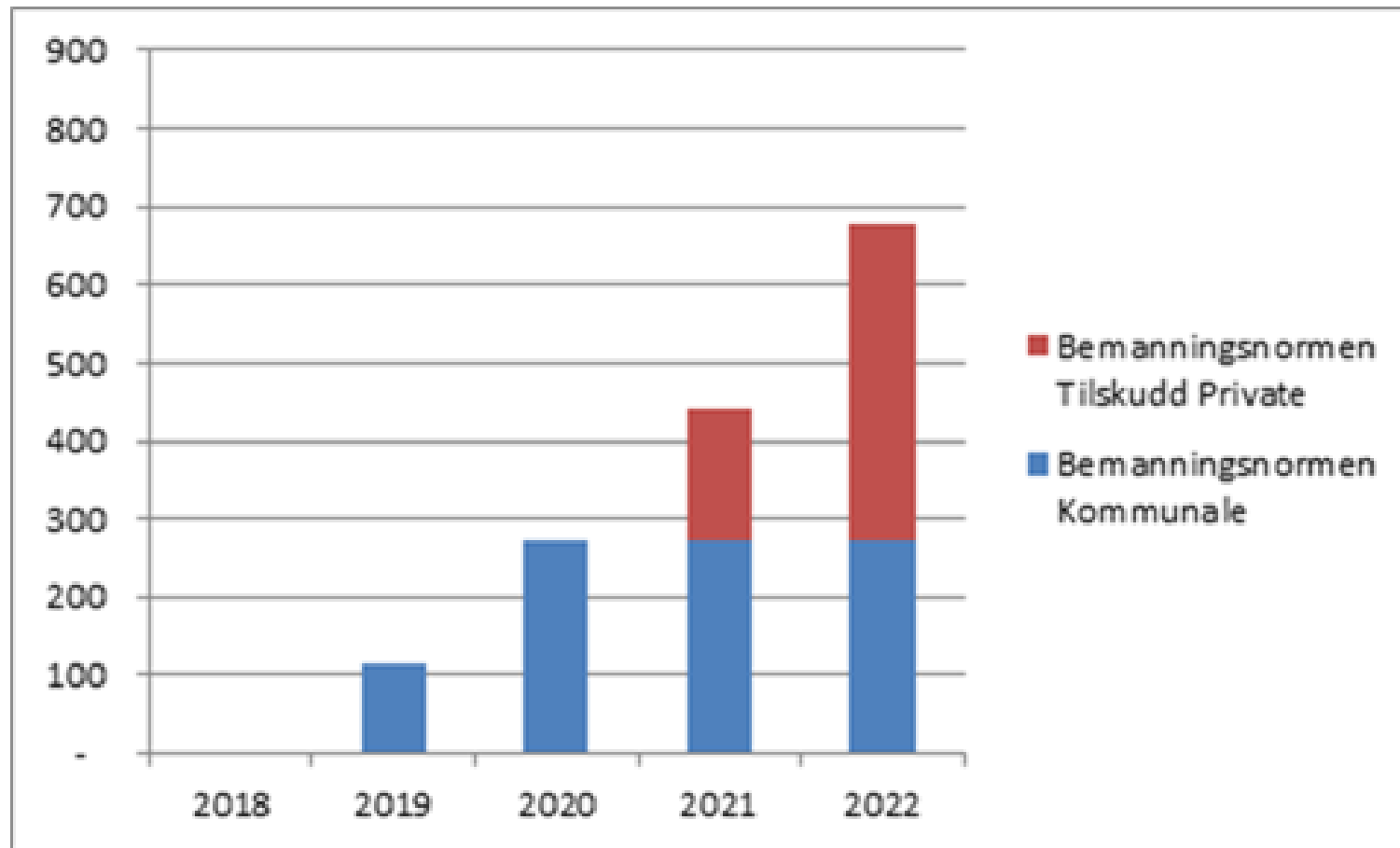
- Kom.prop:
 - Samlet nivå på finansieringen videreføres fra 2019



«Midlene som innlemmes i rammetilskuddet må ses i sammenheng med veksten i de frie inntektene.»

- KS forventninger til statsbudsjettet:
 - Fullfinansiering helårseffekt av normene
 - Videreføring av midler til tidlig innsats
 - Ingen kommuner skal tape på innføringen.
- = **Behov for økning i bevilgning på 300 millioner kroner**

Barnehagenormer mangler også finansiering



Kompensasjon som følge av endringene i AAP-regelverket

- Bevilgningen på 90 millioner kroner i kompensasjon til kommunene er en ensidig beslutning foretatt av regjeringen
- Arbeids- og velferdsdirektoratet har basert analysen på foreløpige Kostra-tall for 2018
- Full effekt av regelendringene i AAP vil først slå ut i 2021.

Varden



Aldri før har så mange fått sosialhjelp i Skien: – Det var en stygg økning siste år

Innlemming av tilskudd (nær kr. 4 mrd. totalt)

Fylkeskommunene

| | Mill.kr |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| Lærlingtilskudd | 62,9 |
| Karriereveiledning | 34,5 |
| <i>Inkluderende og vekstkraftige lokalsamfunn og Regionale tiltak for utvikling av næring og kompetanse</i> | 97 |
| Skredsikring av fylkesveier | 776,9 |
| Gang- og sykkelveier | 78,5 |

Kommunene

| | Mill.kr |
|----------------------------------------------------------------------|------------|
| Psykologer i helse- og omsorgstjenestene | 205 |
| Dagaktivitetstilbud for hjemmeboende | 348 |
| Lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak | 6,1 |
| Tidlig innsats 1.-10. trinn (tabell c i 2020, ny grs.nøkkel 2021) | 1752 |
| Etablering og tilpasning av bolig | 481 |
| Veterinærvakt | 129,8 |
| | |
| Forvaltning av landbrukspolitiske tilskudd | 13 årsverk |

Ikke alle deler av inntektssystemet for kommunene er nøytralt for kommunesammenslåinger, og heller ikke inntektene i kommunene som ikke skal slås sammen vil være upåvirket.

Gradert basistilskudd

Sør-Norge tilskudd

Nord-Norge tilskudd

Småkommunetillegg

Inndelingstilskudd – kompensierer for nedgang, men kan også gi pluss

Inntektsutjevning

Sone- og nabokriteriene

Opphopningsindeksen

Veksttilskudd

med egen kompensasjonsordning ved reduksjon

Storbytilskuddet

Korreksjonsordning statlig/private skoler

INGAR

Men kommunereformen ser ikke ut til å bety de store endringene for de aller fleste kommuners økonomi (illustrasjon på 2019 tall)

| Kommune ny | Samlet utslag ny kommune- struktur 2019 | Opphør overgangs- ordning basis- og småk.tilskudd | Ny overgangs- ordning kompensasjon nedgang veksttilskudd | Samlet utslag inkl overgangs- ordninger |
|-----------------|--------------------------------------------|---------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------|
| Trondheim (nye) | 6 302 | 1 455 | 2 495 | 10 251 |
| Steinkjer (nye) | 2 694 | -3 698 | 0 | -1 004 |
| Nye Namsos | -41 | -3 804 | 0 | -3 846 |
| Frøya | -554 | 287 | 0 | -268 |
| Osen | 27 | 54 | 0 | 82 |
| Oppdal | 200 | 398 | 0 | 598 |
| Rennebu | -557 | 143 | 0 | -414 |
| Røros | -238 | 320 | 0 | 82 |
| Holtålen | -510 | 116 | 0 | -394 |
| Midtre Gauldal | 179 | 355 | 0 | 534 |
| Melhus | -121 | 943 | 0 | 822 |
| Skaun | -158 | 467 | 0 | 308 |
| Malvik | -28 | 797 | 0 | 769 |
| Selbu | 118 | 234 | 0 | 352 |
| Tydal | -55 | 47 | 0 | -7 |
| Meråker | 70 | 140 | 0 | 210 |
| Stjørdal | 70 | 1 371 | 0 | 1 440 |
| Frosta | -110 | 150 | 0 | 40 |
| Levanger | -67 | 1 149 | 0 | 1 082 |

| Kommune ny | Samlet utslag ny kommune- struktur 2019 | Opphør overgangs- ordning basis- og småk.tilskudd | Ny overgangs- ordning kompensasjon nedgang veksttilskudd | Samlet utslag inkl overgangs- ordninger |
|---------------------|-----------------------------------------------|---------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------|
| Verdal | -37 | 854 | 0 | 818 |
| Snåase - Snåsa | -625 | 120 | 0 | -505 |
| Lierne | 40 | 79 | 0 | 119 |
| Raarvihke - Røyrvik | -48 | 27 | 0 | -21 |
| Namsskogan | -52 | 52 | 0 | 0 |
| Grong | -458 | 137 | 0 | -321 |
| Høylandet | -486 | 72 | 0 | -414 |
| Overhalla | 111 | 219 | 0 | 330 |
| Flatanger | -69 | 64 | 0 | -5 |
| Leka | -20 | 33 | 0 | 13 |
| Inderøy | -259 | 388 | 0 | 129 |
| Indre Fosen | 287 | 574 | 0 | 861 |
| Nye Heim | 1 877 | -1 131 | 0 | 746 |
| Nye Hitra | -495 | 282 | 0 | -213 |
| Ørland (nye) | 7 016 | -5 760 | 0 | 1 256 |
| Åfjord og Roan | 1 015 | 243 | 0 | 1 258 |
| Orkland | -4 575 | -5 476 | 0 | -10 050 |
| Vikna og Nærøy | 699 | -2 555 | 0 | -1 857 |
| Rindal | 58 | 117 | 0 | 175 |



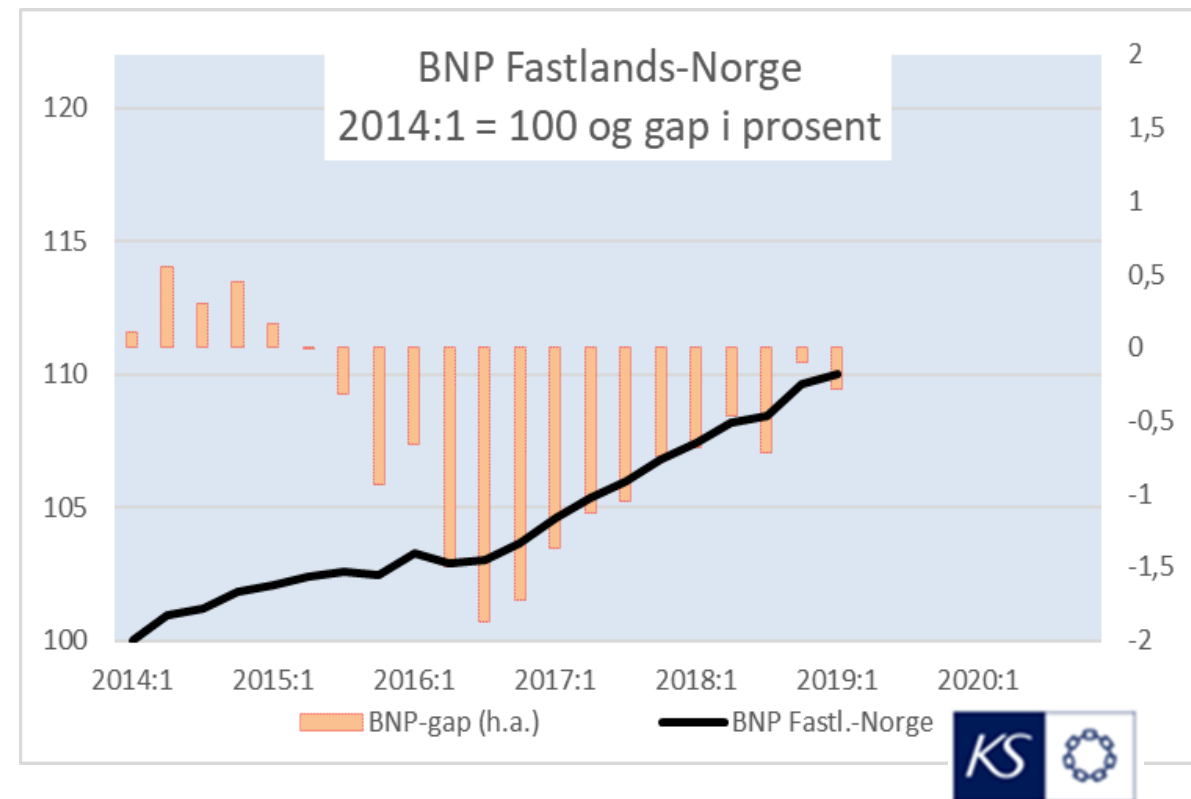
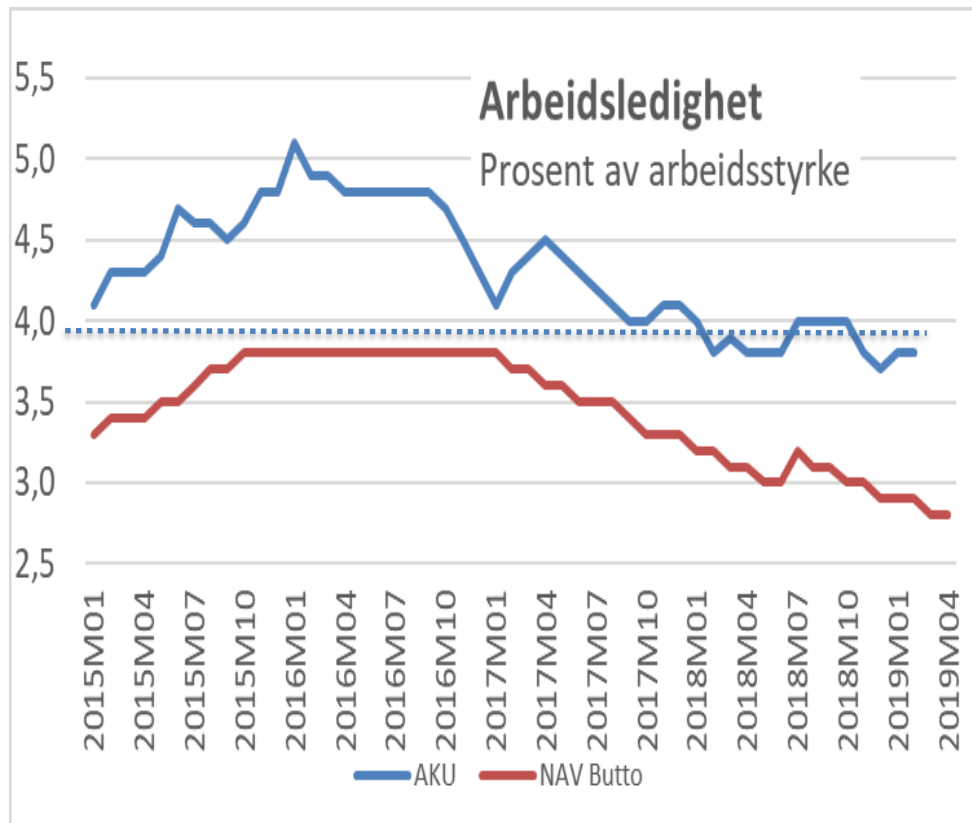
Ekstra



2 ½ år med konjunktur-oppgang → nær nøytral -situasjon

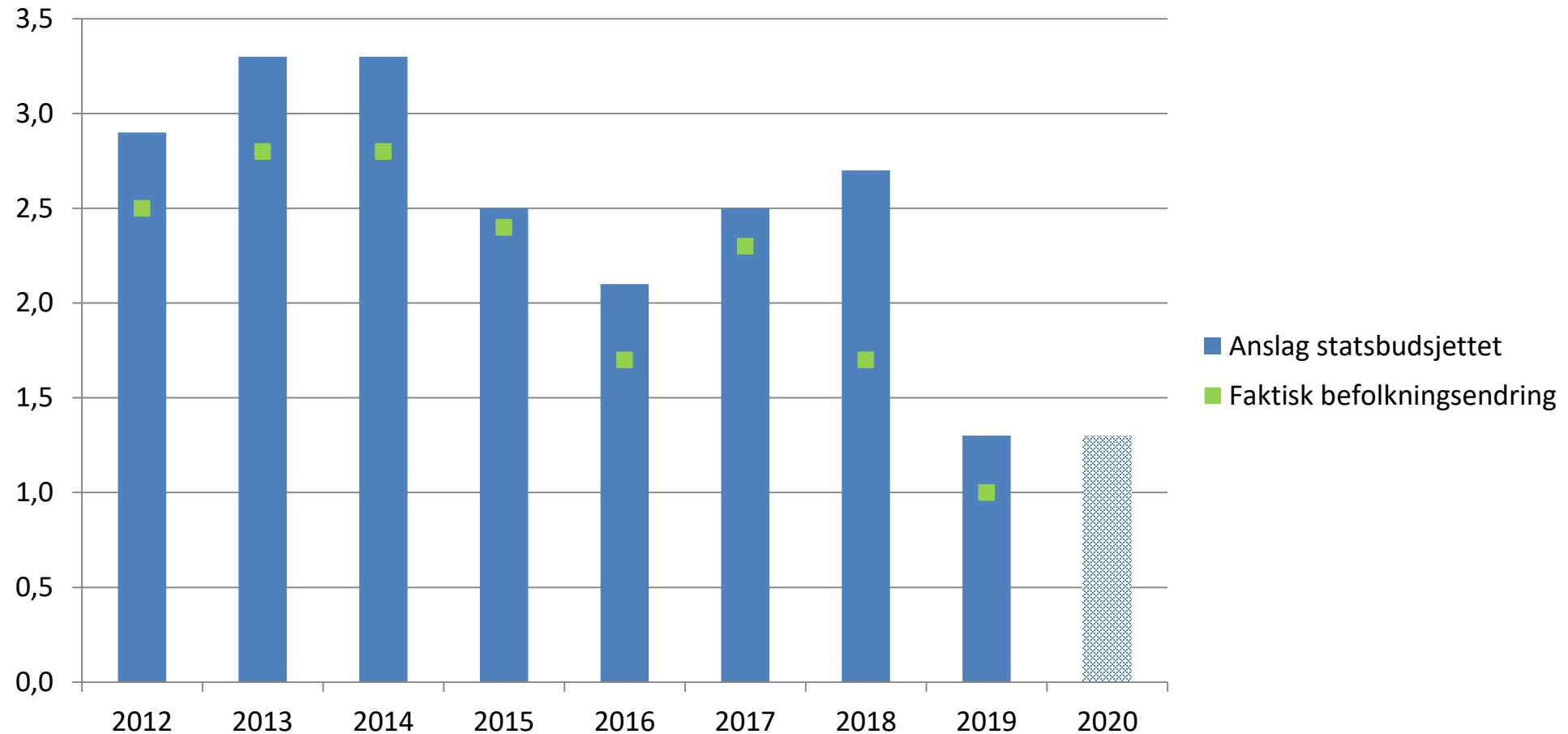
- Positive signaler fra arbeidsmarkedet
- Ledigheten nær gjennomsnittet siste 20-25 år

- BNP F-N +0,3 pst. i 1. kvartal
 - Underliggende: Fortsatt oppgang, fordi:
 - BNP F-N uten kraftforsyning: +0,5 pst. (0,5 pst. «minstekravet» for konjunkturoppgang)
- Normal kapasitetsutnyttelse (BNP-gapet nær lukket)



Lavere befolkningsvekst

Vekst i kommunesektorens bruttoutgifter som følge av befolkningsutvikling, mrd. kroner



Mer forutsigbarhet og større fleksibilitet i investeringstilskuddet

